

Stygge omskrivninger av historien om krigen M/B

Enig eller ikke enig i de synspunkter som er fremkommet i

Morgenbladet om krig eller ikke krig i Norge etter 9. juni 1940:

Overmåte interessant er det i alle fall!

Av oberstløytnant
Anton Olstad

Særlig tolkningen av kapitulasjonsavtalen. Strengt tatt er det ikke avgjørende hva de to underskrivere, Buschenhagen og Roscher-Nielsen mente selv. De representerte hver sin stridsmakt, og underskrev dessuten med sine regjeringers godkjenning.

6. Divisjon kapitulerte som den siste norske divisjon på Spiankup på Bjørnefjell 6. juni 1940. Oberstløytnant Wrede-Hoim og generaløytnant Dietl representerte de to divisjoner. Dermed var våpenbruk mellom tyske og norske tropper på norsk jord inntil videre avsluttet. Det som gjenstod var en formell avtale mellom de to overkommandoer. Det var den som ble undertegnet i Trondheim 10. juni. Avtalen gjaldt samtlige norske stridskrefter – etter sin ordlyd. Det fremgår av paragraf 1 i avtalen. Men i prof. dr Walther Hubatsch «Die deutsche Besetzung von Danemark und Norwegen 1940» (Göttingen 1952) side 255 heter det (i oversettelse) om forhandlingene i Trondheim: «Forhandlerne hadde overensstemmende med de instruksjoner de hadde fått av sin regjering lagt særlig vekt på (besonderen Wert) på å slå fast (die Feststellung) at tross innstillingen av fiendtlighetene i Nord-Norge, varte krigen mellom Norge og Tyskland ved (andauer); regjeringen skulle (werde) med de norske sjø- og luftstridskrefter fortsette kampen sammen med de allierte». Sitat slutt. Om man kaller Trondheimsavtalen bekræftelse på kapitulasjon eller på våpenstillstand mellom Tyskland og Norge er uvesentlig. Fredsavtale, altså slutt på krigs-

tilstanden mellom Norge og Tyskland var det iallfall ikke.

Fremgår klart

Det fremgår klart av Undersøkelsskommissjonens innstilling at det var i tysk interesse at Norge var et okkupert land som Tyskland ikke hadde sluttet fred med. Sålenge Kongen og Regjeringen ble stående som Norges lovlige og folkerettslig riktige regjering og etter 7. juni befant seg utenfor Norge, var det da heller ingen å slutte fred med. Man kan spørre om det var nødvendig for Kongen og Regjeringen å dra fra landet, og om det ville være kommet til en fredsslutning mellom Norge og Tyskland hvis de hadde unnlatt å reise fra landet. Men det er et tema som er for infløkt til å behandle i nærværende innlegg. Det ble ikke sluttet fred mellom Tyskland og «regjeringen Quisling», ei heller mellom Tyskland og Danmark, tross for den såkalte danske ordning, med kongen i landet.

Verd å huske

Det er kanskje verd å huske, i forbindelse med tragedien general Fleischer, at han den 4. juni, da Kongen og Regjeringen forberedte avreise til England, skrev et brev til Kongen. Han henstilte inntrengende til Kongen og Regjeringen å bli i landet (ifølge Trygve Lie «Leve eller dø» «Oslo 1955» s 233) og fremholdt at Norge fortsatt eksisterte – med regjering, statsmakt, terrorium og hær. «Den lovlige norske stat har, hvis regjeringen reiser, dermed opphørt å eksistere», het det. Ialffall ble landet uten en lovlig norsk nærværende statsledelse. Det var situasjonen i Norge sommeren 1940 og senere i krigen. Og her kommer jeg over på misforståelsen som holder på å feste seg til en alvorlig usannhet.

I en situasjon hvor gode nordmenn mente at det var bedre å få et slags norsk riksråd fremfor å få et rent tysk styre eller en slags regjering Quisling, starter de famøse forhandlingene med tyskerne, forhandlinger som se-

ner, da den historiske sammenheng kunne sees av alle og særlig av de mange etterpåkloke, ble en personlig tragedie for mange gode nordmenn.

Stygg omskriving

I et innlegg i Morgenbladet 16. mars heter det at ca 2/3 av stortingsrepresentantene stemte for avsettelse av Kongen og Regjeringen! Det er, med all sømmelighet å melde, en stygg omskriving av de faktiske forhold. For å kunne vite hvordan et eventuelt sammenkalt storting ville stille seg til presidentskapets påtvungne forhandlinger med tyskerne, innkalte presidentskapet stortingsmenn, ikke til Stortingsmøte, men til drøftelser 10. september 1940. Det ble forelagt de forskjellige partiers grupper fire spørsmål som presidentskapet ville ha ja eller nei på. Besvarelsen av spørsmålene, eller voteringen om man vil, foregikk som partissaker i partienes lokaler, ikke som formelle stortingsforhandlinger i et lovlig satt Storting i Stortingsbygningen. Det hele må betraktes som en forhånds-sondering av hvordan de enkelte partigrupper ville kunne komme til å stemme, hvis et lovlig Storting ble satt. Jeg skal ikke her komme inn på Elverumsfullmakten og om et lovlig Storting i det hele tatt kunne sammenkalles, selv etter konstitusjonell nødrett. Man bør også huske at Kongen den 10. april riktignok hadde sagt nei til en regjering Quisling, men at han samtidig hadde erklært seg villig til å abdisere hvis regjeringen mente at det var best å bøye seg for de tyske krav.

Presidentskapets første spørsmål til partigruppene lød:

Kan en gå med på en ordning gjennom en avtale med de tyske myndigheter selvom en må nøye seg med de tilfagn som er gitt av dr. Delbrgge angående forholdet mellom Rikskommissar og Riksrådet, og selvom en må stemme for et stortingsvedtak om at Kongen og Kongehuset trer tilbake?

Det er dette som senere er blitt til avstemning om Kongens avsettelse.

50 svarte ja 2/3. 1984

50 av 130 svarte ja på dette spørsmål i forhåndssonderingene. Hvordan de ville ha stemt hvis et Storting var blitt kallet, vet man ikke.

Fordi landets lovlige ledelse hadde funnet det nødvendig å forlate landet, kom gode nordmenn som handlet i god tro og med det mål å hjelpe til i en håpløs situasjon i en stilling som man etterpå kan si at de ikke burde være kommet i. Etterpå. Det er lett å forstå at det ulykkelige stortingspresidentskap som, slik forholdene var gled inn i dette, etter krigen ville ha riksrett.

Og det burde det ha vært. Det hadde så sannelig regjeringen Nygaardsvold fortjent. Det tok tre fredsår før den siste henrettelse fant sted. Og idag, førti år etter, er hatet og følelsen av urettferdighet ikke borte. For historien er det viktig om alle kort kunne komme på bordet. Siste ord er ikke sagt. Helst bør de sies slik at det tjener den nåkterne historiske sannhet. Å betegne de norske avdelinger i Vinjesvingen som partisaner er et drøyt stykke. Det har ingen ting med Norge som krigførende eller ikke krigførende å gjøre at norske styrker fra Storbritannia og Sverige stod under alliert kommando. Det er et rent hensiktsmessighets spørsmål.

Når Nygaardsvoldregjeringen angivelig ikke har villet bli «båret hjem av fremmede soldater og krevet en norsk sjef for de allierte styrkene», må det være en ren misforståelse. Nygaardsvoldregjeringen ble båret til England av den kongelige britiske marine, og tross innsats av hjemmestyrker, av norske offiserers deltagelse på kontinentet, norske avdelinger i Finnmark, norske flåtestridskrefter og norske fly i alliert samarbeide, norske tropper i Sverige o.s.v. var det i det alt vesentlige amerikanske, britiske (fra hele samveldet) og sovjetiske som slo tyskerne. Den norske 1940-regjering kunne være glad den kom hjem i det hele tatt.